

MICHAELIS DELA IGLESIA CASTRO,

Almi Regii Collegii Majoris S. CLEMENTIS
Hispanorum alumni,
atq. Sacrorum Canonum in Archigymnasio
Bononiensi publici Lectoris,

O R A T I O

DE JUSTITIA POENAE CAPITALIS;

HABITA

IN EODEM ARCHIGYM.

Die 15. Novembris 1768.

IN SOLEMNI STUDIORUM INSTAURATIONE.

BONONIAE MDCCCLXX.

Typis Lazii a Vulpe Instituti Scientiarum Typographi.
Superiorum permissu.

MICHAELIS DELLA IGLESIA CASTRO

Almi Regii Collegii Majoris & Clericorum

Hispansorum alumnus

atq. Sacrorum Canonum in Archidiacono

atq. Bononensi publico Lectore

*Quis non praeferat saeculi justitiam, quam & Apostolus
non frustra gladio accinctam contestatur, quae pro
homine saeviendo religiosa est?*

Tertullian. de Anima c. 33.

Die 15. Novembris 1768.

IN SOLEMNI STUDIORUM INSTAURATIONE

ROMONT & MDCCLXX

Typis Parisi & Volpe Institut. Scientiarum Typographi

Scientiarum Parisi

HIERONYMO GRIMALDO,

*Viro omnibus & naturae, & animi dotibus
inter Patricios Genuenses, & Hispaniae Proceres
ornatissimo,*

Aurei velleris equiti,

Regi Catholico a Consiliis, & a Secretis,

MICHAEL DE LA IGLESIA CASTRO

S. P. D.

*Emandata mihi provincia,
HIERONYME vir praestantissime, orationem
in florentissima schola Bononiensi, cum studia so-
lemniter instaurarentur, habendi, neque Jurispru-
dentiae laudes ornandas, celebrandasque suscepi;
quis enim magnam in ea utilitatem, Et emolu-
mentum, magnam dignitatem Et amplitudinem*

inesse non videat? Neque ad vias artis praeclarae
 monstrandas animum appuli: abundat enim aetas
 nostra consiliis ad studia formanda appositissimis:
 sed satius putavi futurum, si ex absurdis senten-
 tiis, quibus novandi studiosi conantur explorata
 juris principia convellere, aliquam everterem, quo
 exemplo ad veram non simulatam philosophiam
 proposito, bene animatos juvenes confirmarem,
 alienatos ab ea ad officium reducerem. Prodierat
 ante paucos annos libellus, cujus scriptor Anony-
 mus jactat, se maximis erroribus hominum animos
 liberavisse, humanitatem Et commiserationem in
 criminibus excutiendis Et vindicandis ope Philoso-
 phiae in apricum e Democriti puteo eruisse: ma-
 gna verò minatus, id tanto hiatu dignum profert,
 ut dictata ab aliis novo dicendi genere vitiet, ni-
 hil ipse novum proferat, nisi improprietatem ver-
 borum, Et levitatem atque absurditatem senten-
 tiarum. Verùm quamvis hic liber stomachum pro-
 bis, doctisque viris moveret, aliis tamen juris aut
 parum gnaris, aut expertibus, qui vetera convel-
 lendi libidinem pro summa habent sapientia, val-
 de probabatur. Itaque operae pretium credidi, quo-
 niam singulos errores convincere ad majus otium
 differebam, adversus eximium quemdam pro tem-
 poris modulo differere, ac veterem judiciorum di-
 sciplinam vindicare. Quod animo intenderam cura-
 vi hac Oratione perficere; quam ad te, Vir claris-
 sime, mitto, non parum sollicitus, ne tibi magna-
 rum

rum rerum varietate districto sum molestus, ac videar publicis commodis invidere. Sed quia nihil unquam carius habuisti quàm litteras, nihil antiquius quam earum cultores quàm maximè, quibuscumque rebus potuisti, ac pro tua dignitate juvare Et ornare, ausus sum te ad haec leviuscula a gravissimis Reip. deliberationibus avertere: non ut ea cognoscas, quae tibi notissima sunt, sed quia te habeo aequissimum horum studiorum existimatorem Et judicem. Cùm enim, Et antiquitate generis, Et gloria majorum maximè florens, acceptum ab eis splendorem cuperes tuis augere virtutibus, ingenium docile, come, aptum ad artes optimas, iis disciplinarum praesidiis puer expolivisti, quae te ad majora Reip. munera redderent paratiorem. Juvenem maximis in coelum laudibus extulit civitas haec humanissima, atque doctrinarum omnium procreatrix Et parens, dum te ad **HIERONYMI GRIMALDI**, Legati prudentissimi, ac Patris sanctissimi, virtutes, vitam moresque tanquam in speculo componere spectavit, atque domestici exempli documenta intueri, ut inde tibi atque Reip., quod imitareris, caperes. Quantum verò in iis artibus processisses, mature illustribus factis declarasti: nam Orator a S. P. Q. Genuensi ad foedus cum Philippo V. sancendum missus, adeo te (a) in excogitandis, gerendisque rebus prudentem, atque alacrem ostendisti, ut Legatione tuae Reip. fun-

(a) Bonamici lib. 3. de bello Italico.

*functum cupiens Rex sapientissimus sibi conciliari,
 in Germaniam temporibus difficillimis cum manda-
 tis miserit: quae libenter suscipere patriae caritas
 suavit: nam Regis morem gerens voluntati affli-
 ctis civibus tuis esse praesidio sperabas. Deinde
 quasi praemonente fortuna, ut disjunctas terras
 lustrando diu ea perdisceres, quibus mox Hispa-
 niam beares, Ferdinandus, Philippi F., tibi Lega-
 tiones illustriores demandavit, quas diligenter fi-
 deliterque obeundo, tantam es celebritatem sermo-
 nis hominum consecutus, ut justissimus Regum
 Carolus te advocaverit, cujus consilio atque aucto-
 ritate pax bellaque regerentur. In excelsis autem
 isto Et claro loco positus, ubi eos, qui nomine ma-
 gnifico segne otium velant, factis procul, verbis
 tenuis philosophos, inutilis atque puerilis doctrina
 deserit, multa edis justitiae, Et aequitatis, Et in-
 nocentiae egregia facinora, retinens, quod est dif-
 ficillimum, ex potentia modum. Praecipuis enim
 tibi decretis honoribus, eos solum vis, qui tuam
 animi moderationem, Et Regis voluntatem indicent,
 ut de Rep. nihil praeter gloriam capere videaris.
 Et, quae Philosophiae pars est pulcherrima, ita
 publicam salutem curas, ut magnitudine rerum
 gestarum, Et gerendarum prudentia non solum
 aetatis nostrae cum primis sis comparandus, sed
 ne de majoribus natu quidem quisquam antepo-
 natur. Cui igitur potius, quam tibi, hanc Oratio-
 nem inscriberem, qui litteris omnibus a pueritia*

deditus, magis tamen Urbes Et mores inspiciendo, fraenandoque cultiorum gentium, quam discendo cognovisti, quanta justitia Et aequitas, quanta Reip. quies, civiumque securitas capitali poena contineatur? Eam si libenter accipies, singulari tua comitate ingenium meum recreabis, atque ad majora excitabis: quod tamen ut facias, non audeo vehementer a te plurimis verbis contendere; qui enim Regium hoc Sodalitium, ejusque alumnos omnibus Et summis beneficiis semper ornasti, atque apud beneficentissimum Regem commendare non cessas, ultro es meis studiis praesidio Et ornamento futurus. Vale. Bononiae studiorum, e Regiis aedibus Albornotianis. Idibus Maiis MDCCLXX.

debent, magis tamen Liber et more inspectendo,
 fraternitatemque cultionum gentium, quam discendo,
 cognovisti, quanta iustitia et aequitas, quanta
 Reip. quies, civinque securitas capitoli poena
 continentur? Eam si libenter accipis, singulari
 tua comitate ingentis meriti recordaberis, atque ad
 majora excitaberis: quod tamen ut facias, non an-
 deo vobis: a te plurimis verbis contendere;
 qui enim Regibus hoc Sodalitium, cuiusque alumnus
 omnibus et summis beneficiis semper ornasti, at-
 que apud beneficiis Regem commendaveris
 non cessas, utro es meis studiis praesidio et orna-
 mento futurus. Vale. Bononiae Auditorum, e Me-
 diae aedibus Albornozianis. Idibus Maiis
 MDCCLXX.

...

F Requentissimis Sapientum querelis compertum est, plurimos esse, qui studio tacti contradicendi & gloriae cupiditate, ut & ipsi in inventoribus habeantur, stultè nauseant, Coelum, ut videantur sapere, vituperant (1), atque pro veris, pulchrisque Sententiis communi antiquorum, & recentiorum consensu confirmatis, & aevo consecratis, suas nobis obtrudunt futiles & commentitias, portenta & miracula non differentium, sed somniantium. Hoc cum in aliis Artibus apparet, tum in Jurisprudencia, magna prudentissimorum virorum indignatione aegrè ferentium homines, qui, cum artem aequi & boni praeclarissimam vix è limine salutarint, quasi eos Justitia sibi Sacerdotes, Consiliarios, Ducesque adscivisset, Legum promos condos declarasset, reformatores, atque eversores, ima summis mutant, miscent: sana, incorrupta unâ cum ulcerosis, putribus secant, mutilant, lacerant. Aliquos esse artis nobilissimae naevos ultrò concedunt, non hi tantum, qui operam in ea expolienda, & illustranda navarunt, sed ipsimet juris authores & conditores homines se, & ingenii mortalis exiguitatem fatentur, nihil a se humani putant alienum, & penitus in nullo peccare divinitatis magis, quam mortalitatis esse (2). Deberent profecto superciliosi hujusmodi

(1) Putant maledicendo, & contemptus specie assecuturos se, ut illis, quos despexerint, anteponantur; sed non idem est maledicere & vincere, despiciere & antecellere. Joan. Ludovicus Vives de Caus. corrup. art. lib. I.

(2) Justin. Constitut. Tanta circa init. Digest. 9. 14. 16. 18.

modi Censores, nullo suffragio creati, quam curam in criminationibus adornandis impendunt, omnem ad illius errores corrigendos traducere: sed ridiculè, dum vitia reprehendunt, in contraria currunt: & dum aliorum infectari volunt ignorantiam, suam confitentur. Quod ne gratis vobis dixisse videar (Adolesc. ornatiss.), absurda plurima, quae ex horum scriptionibus decerpta possem commemorare, silentio praeteribo: unum dumtaxat in medium profero, speciminis videlicet loco futurum; ita enim cautius ab auspicatione studiorum cursum peragetis.

Quis unquam fando audivit, nullam esse poenae capitalis aequitatem, nullam utilitatem? Aut supplicium hocce reip. saluberrimum poenarum scopo repugnare? Quis unquam negavit, inermium civium, & innocentium incolumitatem hoc rigore contineri? perniciosorum indomitam refrenari licentiam? Inveni sunt tamen (3), qui nullum esse

(3) Anonym. Auctor libri: *dei delitti. e delle pene*, negat homines iuste alios homines morte multare: quod ex ipso demonstro: *l' aggregato delle minime porzioni possibili di libertà, messo nel pubblico deposito, forma il diritto di punire; tutto il di più è abuso, e non giustizia: è fatto, ma non già diritto.* §. 2. p. 20. Atqui: *chi è colui ch' abbia voluto lasciare ad altri uomini l' arbitrio d' ucciderlo? Come mai nel minimo sacrificio della libertà di ciascuno vi può essere quello del massimo tra tutti i beni la vita?* §. 28. p. 103. Ergo: *il diritto, che s' attribuiscono i loro simili non deriva dall' aggregato delle minime porzioni possibili della libertà di ciascuno per d. §. 28. dunque è di più dell' aggregato &c. dunque è abuso, e non giustizia.* Q. E. D. Accedit quod poenam capitis tunc demum iustam futuram adserit, cum aut utilis reip. aut necessaria iudicetur: omnium verò animi impetu probare conatur d. §. 28. neque utilem esse, neque necessariam: si duos tantum casus excipias. Ut sese expediat maximas nugas agit, parùm sibi congruentes, in Respons. P. 2. Accusat. 6. In primis enim Juris definitionem usque ad satietatem inculcat: potestatis verò ne descriptionem quidem adumbrat. Deinde nasci ait *dall' arbitraria confusione indistinctam juris, & potestatis acceptionem: cum certum sit jus gladii, & potestatem unum idemque significare: v. l. 6. §. 8. D. de offic. Praef. l. 3. D. de Jurisd. junct. leg. II. & 12. D. de Pœnis. leg. 5. D. de Parricid.* Neque Tribonianus, si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum, Leges has recidisset: ad earum enim sententiam se conformat Puffendorfius, qui præclare philosophatur, licet anterior hoc nostro seculo illuminato. *Le Droit & le pouvoir renferment à peu près la même idée. Il y a seulement cette différence, que le Pouvoir insinue plus actuellement la possession actuelle d' une telle qualité par rapport aux choses, ou aux personnes, & ne désigne, qu' obscurément la manière dont on l' a acquise. Au lieu que le Droit donne à entendre proprement, & distinctement, que cette qualité a été légitimement acquise, & qu' ainsi on se l' attribue à juste titre.* Lib. I. C. I.

esse rempubl. gubernatoribus jus mortem infligendi incredibili temeritate opinantur: nullam compellere necessitatem ad cives hac atroci severitate puniendos: nullum inde commodum ad Remp. redundare: atque dum bellum indicunt humanitati, humanitatis causam se agere gloriantur. Optandum esset (Audit. huma.) ita esse Cives ad Legum normam honesta educatione compositos & formatos, ut amorem virtutis pectoribus impressum, & infixum gererent, ut non Decretis, sed bonis moribus Civitas gubernaretur. (4) Pulcherrimum sane atque jucundum, puras ab humano sanguine manus conservare publicae tranquillitatis administratores! Verum tamen si homines scelesti in optima Civitatis constituta impingunt, atque effraeni libidine aliorum vitam, ac pecuniam invadunt, Reip. quietem perturbant: an hostem dicemus, non judicem agere, qui perditorum morte optimos quosque securos & tutos reddat, contraque illorum insidias munitos? Non ferrea mihi D.

B 2

O.

§. 20. edit. Barbeir. Si igitur non possumus chiamar Diritto la ragion di punire, quomodo la ragion di punire..... si chiamerà podestà giusta? D. Accus. 6: potestas nimirum jure destituta, che non è giustizia, ma abuso? At la comune legge della salvezza (ait Anonym. d. Acc. 6.) del popolo dà podestà di condannare a morte. Atqui suprema salutis publicæ lex a communi civium voluntate, & voto descendit, qui sese in alterius potestatem, & ditionem conferentes hanc primam legem dixerunt: olli salus populi suprema lex esto: ergo la podestà di condannare a morte est in sacro illo deposito (§. 2.) eritque jus. Præterea quomodo poenæ capitales a publicæ salutis procuratione manant, si imperium (§. 1.) & legum ferendarum auctoritas (§. 3.) a voluntatum conjunctione derivatur desiderantium, ut salutis publicæ depositum inviolatum custodiantur (§. 2.); poenas vero infligendi potestas non derivatur ab eo jure, a quo & imperium, & legum ferendarum auctoritas? §. 28. Postremò verbis ludit dum d. Accus. 6. ait, neminem in sacro illo deposito condidisse libertatem ad usum vitæ necessariam: non enim hujusmodi libertate sese homines abdicarunt, sed legum cancellis effrænem libertatem concluderunt: lippis, & tonsoribus notum est illud Cicer. Legum idcirco servi sumus, ut liberi esse possimus. En quàm crebris contradictionibus suam sententiam destruat Anonym., & quàm profectò verum sit, quod errores tueri

*Es como el comer cerezas,
Que en tirando de una sola
Salen muchas detrás della.*

(4) Vid. Isocrat. in Areopagit. Vives lib. 7. de Caus. corrupt. art. Fortunatum illum, qui apud Livium lib. 1. c. 8. Ea pietate omnium animos imbuerat, ut fides ac jusjurandum, propulso legum ac poenarum metu, civitatem regerent.

O. M., non filicea finxit praecordia: non sum duris ca-
 tibus genitus: non hyrcanarum tigrium uberibus lactatus,
 qui miserorum cladibus delecter: odio sum semper profe-
 cutus Draconis, primi Atticarum Legum latoris, asperi-
 tatem, quae sanguine non atramento: a dracone, non ab
 homine scriptae videbantur. Si vero moderatum poe-
 nae capitalis usum, necessitatis & utilitatis cancellis cir-
 cumscriptum, vel crudelitatis accusarem, vel injustitiae,
 non benigno me, non humano, sed imbecilli praeditum
 animo ostenderem. Inhumanum enim est, orationis
 vim & lenocinia, a natura ad salutem hominum & con-
 servationem data, ad bonorum pestem perniciemque con-
 vertere: non tamen ut hoc fugiendum est, ita habendum
 est religioni nocentes, nefarios, impiosque defendere. Pro-
 bat eorum interitum Sacra Religionis auctoritas: docet
 naturae lumen insculptum mentibus: exigit Constitutio Ci-
 vitatis. Nequeo (Adol. lectissimi) firmiora his, aut ro-
 bustiora meae Orationis praesidia invenire: quare vobis
 legum capitalium rigorem ex Religione, ex ratione, e
 socialibus pactis demonstrabo justissimum. Faciles vos mi-
 hi & attentos praebete: & quamquam a Praeceptoribus
 vestris, principibus hujus aetatis Jurisconsultorum, qui-
 bus Urbs clarissima abundat, haec assidue vos audire confi-
 do, tamen conducere arbitror, talibus aures vestras vocibus
 undique circumsonare. Neque gravatè sustineatis, obsecro,
 peregrini hominis aspectum, vocem. Arevacorum regio-
 nem, ubi in communem hanc lucem editus sum, magno
 terrarum intervallo a parvo Rheno natura separavit; quae
 verò me ad hanc Academiam, tanquam ad bonarum Ar-
 tium mercaturam, detulit fors fortunatissima, arctissimo
 caritatis vinculo vobis conjunxit. Dignam merito gratiam
 rependite. Exemplo vobis praecedunt nobilissimi, atque
 omnibus naturae, & animi dotibus ornatissimi Patriae Pa-
 tres, Senatus amplissimus. Cum Aegidii aeternae memoriae
 Card. Albornotii amorem, quasi haereditatem a majoribus
 acceperint, quoniam virum praestantissimum, omni laude

majorem, officiis profequi non licet ex oculis sublatum, Albornotianas S. Clementis aedes, munificentiae illius pignus, & monumentum, tot semper beneficiis, tantoque honore cumularunt, ut extra Bononiam natis nefas sit Patriae jura desiderare (5).

Constat ad salutem Civium, Civitatumque incolumitatem, vitamque hominum quietam & beatam, inventas esse leges, eosque qui primum ejusmodi scita sanxerint, populis ostendisse, ea se scripturos atque laturos, quibus illi adscriptis, susceptisque honestè, beateque viverent. Quam opinionem ut eis inspirarent, conati sunt animos commentis flectere, quae se caros Diis ostenderent, eorumque usos familiaritate. Nam cum maxima fuerit semper apud homines de immortalium justitiâ, atque sapientiâ existimatio, nulla potiori ratione poterant legibus honorem, venerationemque conciliare, quàm si a Divinis consiliis derivatas, non humanis excogitatas ingeniis persuaderent (6). Verùm licet fabulis potuerint auctoritatem apud delusos populos legibus a se inventis comparare, immutabiles tamen aequitatis regulas nequivere commentis exsculpere. * Illis tantummodo gentibus, quas D. O. M. in haereditatem sibi delegit, singularis haec dignitas contigit, ut inenarrabili Creatoris benevolentiam justitiae fontibus referatis, verbum suum annuntiaverit, judicia sua manifestaverit. Hebraeis primum leges digito suo scriptas dedit; nobis deinde locutus est in Filio suo. Quàm oportet sanctas, aequas, irreprehensas leges ab ipsa Sapientia, Justitiaque derivari! (7). Quàm ex omni parte sibi congruentes! Quàm appositas ad negotia! Quàm subjectis
uti.

(5) Ut alia praëclara beneficia, quibus S. P. Q. Bononiensis alium Regium Collegium Majus S. Clementis ornavit, silentio praeteream, anno 1395. die 20. Octobris illius Rectorem, & Sodales jure civitatis donavit.

* *Vid. Vives lib. 2. de veritate Fidei Christi.*

(6) Hac de causa Minos Creticarum legum lator, & conditor conversationem ostentavit cum Jove: Lycurgus Spartanarum auctorem Apollinem Delphicum finxit: Numa sibi cum Dea Egeria congressus nocturnos simulavit. Quorum etiam versutum consilium inivere Zaleucus, Osiris, aliique.

(7) V. Philo in Flaccum.

utiles? In divina autem Judaeorum Jurisprudencia frequentissima sunt poenae capitales: Homicidium, Adulterium, Incestus; crimina, quae a Natura abhorrent, quaeque adeo turpia sunt, ut nefas sit eorum nominibus orationem inquinare: plagium, Festorum solemnum, atque Sabbati violatio, ut alia praeteream, inevitabili morte luebantur. Atque frequentes adeo poenas multiplex, ac severa illas sumendi ratio multò efficit asperrimas: Rei enim non omnes brevi supplicio, sed variis exquisitisque interibant: alii in crucem elevati, in qua corvos pascerent: alii gladio caesi: alii igne consumpti: alii lapidibus confecti & obruti: alii e saxo praecipites dejecti: alii in frustra concisi animam efflabant, & extremum spiritum. Neque sapiens ille Populus adeò erat, aut commodorum suorum ignarus, aut viribus desertus, ut nesciret, miserandos homines, si perpetuae servituti addicerentur, & utilitati Reipublicae, & exemplo reliquis sine intermissione futuros. Crescebant in Israele opera publica, quibus poterant adfidi reorum labores magnum addere incrementum. Erat munitissima Carcerum custodia, in qua scelerati compedibus nervisque vincti detinerentur. Deum autem O. M. qui lenis est, misericors, & longanimis, tam asperas designasse poenas eà ferocitate ductum, quâ homicida innocentem trucidat, nemo est adeo insanus, ut audeat impudenti vanitate delirare (8). Publicos verò Justitiae Sacerdotes, ad quos spectabat poenarum impositio, nulla reorum miseratione commoveri, sed aequanimiter, & tranquillè supplicia decernere, immò stupidâ indolentiâ ea contemplari, tacitâ fortasse auctoritatis delectatione (9); in pravos illos cadet

nota

(8) Quare neque in Hebraeorum, neque in gentium humaniorum legislatorem cadit nova illa, atque audacissima Anonymi sententia audacissimis verbis expressa §. 27. *Il medesimo spirito di ferocia, che guidava la mano del Legislatore, reggeva quella del Parricida, e del Sicario: sul trono dettava leggi di ferro ad anime atroci di sebiavi.*

(9) Uti suspicatur Anonymus §. 28. Rectius de Judicum erga reos affectu judicant cum Tertullianus ad Scap. c. 4. *Potes, ait, & officio jurisdictionis tua fungi, & humanitatis meminisse: tum Augustin. rel. Causa 23. q. 5. can. 16. Officia vindicta possunt implere boni bono animo: quomodo lex, quomodo judex.* Verum ta-

nota turpissima, qui data sibi potestate, ut gratiae serviant vel odio, abutuntur, non in viros supremo rerum Domino probatos, atque carissimos. Quis saevitiae Moysen infimulet, quem Deus in fide, & lenitate ipsius sanctum fecit, & elegit ex omni carne? qui tanta gentem suam caritate complectebatur, ut mallet ipse de libro vitae deleri, quam illam Domini furore exterminari? Cujus tantum est ingenii flumen, tanta dicendi, tanta scribendi vis, quae non dicam exornare, sed adumbrare possit Regis mitissimi Davidis misericordiam, mansuetudinem, lenitatem. Nihil tamen antiquius, nihil majus, nihil Deo gratius ipse putabat, quam sceleratos maturo supplicio de terra delere (10). Militem Sauli mortem intulisse gloriantem, & perfidos Isbosethi oppressores neci tradidit: Moabitas carpentis contrivit: e civibus Rabath alios dissecuit medios, alios membratim concidit, alios in ardentis fornaces conjecit. In Semejum, & Joabum Regiae Dignitatis vindicem filium designavit. Quae a lenissimo viro decretae poenae satis capitalis supplicii aequitatem probare mihi videntur. Nam quos in eum hanc ob rem cachinnos concitant, quaeque convicia spurcissimis jocis contexunt nebulones impudentissimi, in laudum numero pono: id demum turpe esset, ab iis laudari, quibus sacra & honesta omnia foetent; pessima quaeque & impudica sapiunt. Qui autem Hebraeorum Rempublicam a Deo administratam, prodigiaque in ejus gubernatione facta commemorant, ne ab eis humanarum legum exempla petamus (11)

tur-

men, ut idem ait in Psalm. 108. *Paucorum est dignoscere quomodo placeat poena iniquorum accusatori inimicitia se saturare cupienti, & quam longè alio modo placeat iudici recta voluntate peccata punienti.* V. Senec. 1. de Clement. 13., & ibi Lips.

(10) Psalm. 100., & ibi Bossuet.

(11) Anonym. §. 42., & in Respons. Part. 2. Accus. 6. *Non parlo di quel popolo eletto da Dio, a cui i miracoli più straordinarij, e le grazie più segnalate tennero luogo dell' umana politica.* In quibus errat: quamvis enim Hebraeorum πολιτεία initio reip. esset θεοκρατία, uti habet Josephus lib. 2. contra Appion. c. 6. quod & Deus Moyfi, atque 70. Senioribus, in quos Moyfi spiritum distribuerat, quid esset agendum, significaret, atque Samuel omnia Dei spiritu gubernaret; ipse tamen Moyfes reputans futurum, ut in terra promissionis ea ratio πολιτεία,

turpiter falluntur; eam enim, & ab uno Rege, & a paucis optimatibus unâ cum populo gestam norunt omnes, & vel ipsi domesticarum laudum praecones testantur Judaei. Nos etiam non ostenta, non monstra produci- mus, semel aut rarò visa, sed leges quae diu valuerunt; quas nemo unquam negavit, si paucas demas, posse a le- gum latoribus instaurari (12); uti plures Capitales susci- tatas esse sciunt, qui vel summis labris sacra Canonum, aut Civilia jura gustarunt (13). Dum verò Servatoris nostri lenitatem praedicant, quasi legis rigorem solvere, non adimplere venisse crederent (14), se doctrinae a Di- vino Magistro traditae recordari nolle demonstrant (15).

Cum primùm enim Divinus Servator noster sapien- tiam devocavit è Coelo, & in Urbibus collocavit, & in Domos etiam introduxit, & coegit de vita, & moribus, rebusque bonis, & malis rectè sentire, lumen illud cordi- bus

haberetur incommoda, jussit in omnibus civitatibus judices constitui, qui justo judicio judicarent, nec in alteram partem declinarent, nec personas acciperent, nec munera 16. Deuter. 18. seq. Quae in hominem duntaxat cadunt nullo Divini Spiritus auxilio judicantem. Et revera Samuelis filii ita judicia perverterunt, ut populum ad petendum regem excitarint. Reges etiam, vel legis tenacissimi, omnia manu gerebant, & causas definiebant secundum leges Moysis, non tamen per miracula, neque per Dei sententiam prophetis revelatam. Post Regum nomen captivitate Babylonica deletum, ipse Josephus testatur lib. 11. Antiquit. cap. 4. Aristocraticam quamdam remp. fuisse Oligarchiâ mixtam, in qua potissimas partes Sacerdotes haberent: stetitque usque ad Ammonæos, cum Regia iterum surre- xit potestas. V. Antiquit. lib. 11. c. 1., & lib. 12. c. 5., & I. Machab. 12. 20.

(12) Anonym. Part. 2. Accusat. 6. *Come colla promulgazione del Vangelo, e della Legge di Grazia siano state abrogate non tanto le cerimoniali Leggi dell' an- tico testamento, quanto le Giudiziarie.... cose sono di una molto facile erudizio- ne.* Et tamen in re facillima errat Anonym. adserens per Evangelium non tam coeremonialia praecepta, quae suscitari nequeunt, abrogata fuisse, quam judicia- lia, quae iterum suscitari posse nemo est qui neget, modò juris Canonici limina salutarit.

(13) Ut alias omittam, poenae capitales c. 21. Exod. 14, & c. 22. v. 2. toti- dem verbis translatae sunt in c. 1., & 3. tit. 12. lib. 5. Decretal. Greg. IX.

(14) V. Matth. V. 17., & Grot. lib. 1. de J. B., & P. c. 2. Postea cum Le- gibus capitalibus lenissima Christi praecepta consistere probat Augustin. lib. 1. qq. Evangelic. q. 10., & in epist. ad Macedon.

(15) Ne cum Statutis Poloniae sensisse dicamus, in quibus C. XV. Artic. VI. leg. 7. circa poenam homicidii nobiles inflingendam haec habet audaciora Casi- mirus Rex: *Nos Divini Juris rigorem moderantes &c.*

bus inscriptum, quod fuerat ab insipientia pravisque moribus obscuratum, pristino splendori restituit: ac legem instauravit, primis hominum propagatoribus dictam, ejus videlicet, qui alterius sanguinem effuderit, sanguinem vicissim effundendum. Quia verò homicidas puniendi facultas omnis erat in publicas potestates jure translata, qui terrena regna noluit adimere, non ad hoc leges suas induxit, ut everteret τὰς πολιτείας, sed ut ad melius institueret. Et perfectum, quoad ejus fieri potest, voluit esse Reip. statum, si nimirum suppliciiis constitutis praedonum audacia malorumque licentia reprimere-
tur. Ideo Caesari tributa deberi dixit, quibus armatos pacis custodes sustentaret: Praefidi, qui impiorum sanguinem cum victimarum cruore miscuerat, nullam injustitiae notam inussit: neque ei, a quo judicabatur, potestatem ademit (16). Discipulos emere gladium jussit; paratam igitur esse voluit defensionem*: gladios enim habere certè non liceret, si uti illis nullo pacto liceret. Felix latro, qui cum ipso passus, cum eo simul coronam accepit, inter mortis angustias digna meritis se recipere passus est; quod nemo nisi nocens neget infans. Optimus legis interpret Paulus, si mortem meruisset, mori non recusabat (17); factiosorumque conspirationem militari submovit auxilio, summa usus prudentia, nulla criminis accusatione. Nam si Reges non frustra gladium portant, a Deo acceptum, quid hic e balteo pendens agit? Cujus latus petit? Quod munus praestat? Qui sensus est armorum, quae salutem populi tuentur in uno repositam? Non profectò gestamen est, aut ornamentum inutile, quod intuentium oculos rapiat: non importunus apparatus, quò magnificentius solemnes pompae ducantur: sed instrumenta ad timorem & vindictam malorum, laudem verò & tran-

C

(16) V. D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 2. Estium ad Joann. XIX. 11.

* V. Ambros. lib. 10. in Lucam c. 22.

(17) Act. 25., & 28. Vid. Can. 93. in Codice Eccles. Africanæ, & Cauf. 23. q. 5. c. 8.

tranquillitatem bonorum comparata. Repellunt utique arma peregrinos hostes, qui pacem turbant, & fines Imperii: gloriam populi continent, salutemque sociorum; parùm tamen prodesset magna, graviaque bella gerere, quibus & pacis decora, & bona civium adversus externos munirentur, nisi quae seditione, scelere, dolis, atque ira & libidine foeda, crudeliaque facinora intra patrios muros fiunt, armis decorata majestas cohiberet. Frustra enim gladius, victoriam adeptus, nocendi potestatem hostibus adimit, nisi Civibus, qui pudorem, pudicitiam, divina atque humana promiscua, nihil pensi, nihil moderati habent, injuriae licentiam eripiat. Itaque mirandum non est (Ado. Orna.) Sapientissimos Doctores, a quibus Servatoris doctrina, quasi per manus tradita, ad nos usque pervenit, in ea perpetuò sententia fuisse (18), Christianos Judices justissimè capitalia supplicia decernere. Nam quod Christus mulierem in adulterio deprehensam dimiserit, Apostolos ignem a coelo descendere cupientes increpauerit, Ecclesiaeque pro reis intercedat, nihil poenae capitalis aequitati detrahit. Adulteram enim salvam dimittens, non legem improbavit, sed Judaeos, quorum judicio posset occidi, terrore conabatur ad misericordiam revocare. Discipulos autem ideo increpuit, quia si fulmina quoties peccant homines mitterentur, nullus esset clementiae locus: reprehendit etiam odium vindictae, quod hospitio non exceptis forè subreperat, non tamen exemplum Heliae, vatis sanctissimi, neque zelum justitiae. Nam & postquam infuso Spiritu Sancto credentium erat cor unum, & anima una, verbis Petri Ananias & uxor ejus exanimes ceciderunt; &

Pau-

(18) Sæculo I. e novo Testamento extat locus apud Matth. XXVI. 52. ex Gen. IX. 5. 6. Luc. XIII. ubi vid. Cyrill. in Catena D. Thom., & XXIII. 41. Joann. XIX. 11. Actuum XXV. 11., & XXVIII. 18. II. Justin. Apologetic. 2. III. Constitut. Apostolic. lib. 7. c. 3., & 23. Origenes lib. 3. 7. 8. contra Celsum. Clemens Alexand. Pædag. lib. 2. c. 11. Oratio Militis e Legione Thebana. Tertullian. de Corona c. 11. 12. de Spectac. c. 19. de Anima c. 33. ad Scapulam c. 4. Apologetic. c. 2. De sequentibus temporibus taceo, ne videar rem certissimam in dubium probando revocare.

Paulus magnum Elymam credituros a Fide retrahentem caecitate percussit. Dum verò pro reis intercedit Ecclesia, non poenas damnat: imò nullus esset precibus locus, si iusta supplicia non essent; sed Magistratum animos delinire nititur, ut nihil fiat immaniter, nihil inhumanè (19). Nullum vult pia mater filium gladio perire: sed, ut verba usurpem Augustini, (20) *si aliter non meruit pacem habere Domus David, nisi Absalon ejus in bello fuisset extinctus; quamvis magna cura mandaverat suis, ut eum quantum possent, vivum, salvumque servarent, ut esset cui poenitenti paternus adfectus ignosceret: quid ei restitit, nisi perditum flere, & sui regni pace adquisita suam moestitiam consolari?* Dolorem materni cordis lenit & sanat Ecclesia innocentium liberatione & securitate: neque aegrè fert, ut quo uno modo possunt, desinant esse mali, quibus vitae exitus remedium est: optimumque esse reputat obire eis, qui nunquam sunt ad se redituri (21).

Cessent igitur judiciis nostris Christianam lenitatem, quasi a nobis conculcetur, opponere; ne aut divinam mansuetudinem traducere, aut quae non intelligunt, accusare videantur. Haec vobis (Audi.) e veteri, novoque foedere argumenta deprompta sufficerent: sed quia misera hac aetate minus haec quibusdam probantur, qui volunt omnia ratione metiri, propositum ratione confirmabo.

Prae caeteris itaque dotibus, quibus optimus mundi

C 2

Con-

(19) V. Augustin. d. epist. ad Macedon., quæ tota in hoc argumento versatur, uti & Ambros. epist. ad Studium.

(20) Caus. 23. q. 5. can. 48.

(21) Seneca 1. de Ira. 15. 16., & 7. de Benef. 20. Plato in Gorgia: Οὐκ ἀμεινον ἔστι ζῆν τῷ μοχθηρῷ κακῶς γὰρ ἀνάγκη ἔστι ζῆν. Et Caus. 23. q. 4. c. 51. ait Augustin. Magni, & sancti viri nonnulla peccata morte puniuntur, quò & viventibus utilis metus incuteretur, & ipsis, qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posset, si viverent, diminuireretur. Neque cum vita simul poenitentiae tempus praecidi, probant leges omnium populorum; vitae enim spatium ad desinenda peccata concedunt: atque exemplo latronis cum Christo crucifixi patet, docetque Caus. 26. q. 6. can. 12. 13: quia uti ead. q. c. 10. ait S. Leo: Misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora desinire; apud quem nullas patitur moras conversio, dicente Dei Spiritu per Prophetam: cum conversus ingemueris, tunc salvus eris.

Conditor mentem, justi capacem, rerum reginam, verborum morumque opificem, distinxit & ornavit, ea lucidissimè radiat vera lex, recta ratio, constans, sempiterna, quae vocat ad officium jubendo, vetando a fraude deterret: quae stat contra scelestos, & secretam ganniens in aurem malis mala minatur, illud perpetuò occinens, ut quod quisque alieno excogitavit supplicio, excipiat suo (22). Tanta est ejus vis, tamquam altas in mortalium animis radices egit, ut non solum adversus coeteros aequitatem poenarum testetur, sed vel ipsimet fontes severum judicem, & tortorem eam sibi constituent. Quare nemo est, qui, cum omnia divina atque humana jura scelere nefario pervertens hominem jugulaverit, non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possit. Scimus enim quos nobis poetae tradiderunt, patris ulciscendi causa supplicium a matre sumpsisse, cum praesertim Deorum immortalium jussis, atque oraculis id fecisse dicantur, tamen ut eos agitent furiae, neque consistere usquam paterentur. Magnam vim, magnam necessitatem, magnam religionem habet humanus sanguis. Nolite enim putare eos, qui aliquid impiè scelerateque commiserant, agitados fuisse & perterritos furiarum taedis ardentibus. Sua quemque fraus, & suus terror maximè vexat, suum quemque scelus agitat, amentiaque adficit: suae malae cogitationes, conscientiaeque animi terrent: hae sunt impiis assiduae domesticae furiae, quae dies noctesque poenas a sceleratissimis repetant (23). Talia exempla non fictae tantum-

(22) Senec. Praef. 5. Controvers. Imò Pythagoreorum ἀντιπεποιθὸς talio idèd non probatur, quia qui nocuit, majus ipse, quam intulit, damnum ferre debet; ne par sit innocentis, & nocentis periculum. Inde apud Indos, uti scribit Strabo lib. 15., qui alterius membrum mutilasset, manu supra talionem truncabatur. Et Aristoteles lib. I. Magnor. Moral. Οὐ δίκαιον, εἰ τις τὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοψέ τινος, ἀντεκκοπήναι μόνον, ἀλλὰ πλείονα παθεῖν: *injustum est, si quis alterius oculum eruerit, ipsi è contra effodi solùm, sed & amplius patiatur.* V. Aristidem Leutric. 2. Verùm quia natura non fert homicidam, plurimas mortes meritum, plurimis affici, exsolvat se unica, uti rectè ait Philo lib. 2. de Legib. specialib.

(23) Ex Cicerone pro Rosc. Amer., & alibi.

tummodo fabulae, verum etiam historiae exhibent, & quidem maximè sacrae. Cainus enim, postquam impias manus fraterno sanguine polluerat, tam acerbis conscientiae flagellis torquebatur, tantus eum metus premebat, ut a nullo, qui obviam occurreret, tutum se & munitum crederet: ab omnibus sibi mortem intentari suspicabatur: poenam semper ante oculos versari putabat; unde vero, nisi intus a communi sensu, intelligentiaque monstratum (24)? Cuncti enim mortales, ita in injurios homines excandescimus, ut etiamsi nos injuria non tangat, indignationem tamen nostram cum laesis jungamus (25): adeo nos innata justitiae flamma incendit, ut ad poenas exigendas efferamur cupiditate quadam incredibili. Et quamvis cum aut furtum audimus, aut rapinam, aut crimen aliud, quo vita non laeditur, indignanter feramus, tam acriter tamen non adficimur, quam cum prostratum civem intelligimus, cujus atrocissima caedes urbem terrore complevit. Subit illico miseranda morientis forma. Animam vulneribus exhalans coelum orat, clamat gemebundus, deprecatur; sed lacrymae volvuntur inanes: atrox inimicus manet obnixus. Sternitur miser, exanimisque procumbit humi vir. Quem olim vel aetate, vel opibus, aut honoribus, ingenio, liberis, propinquis, amicis florentem novimus, jacet manus oraque lacerus: raptis auribus populata tempora: truncae nares: squalens barba, & coma sanguine concreta: caput humeris avulsum, & corpus crudeliter laniatum. Saevo primum horrore animus occupatur, stupore deinde: ira denique accensus, ejus, cui tantum licuit, poenas spirat, poenas saepissime pectore revolvit, poenas verbis requirit. Crescit justus poenarum amor, cum tristissimae domus facies animo obversatur: vix fama nuntia ad tenerae

(24) Juvenal. Satyr. 13. *prima est hac ultio, quod se
Judice, nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Pratoris vicerit urna. Et alii.*

(25) Chrysostom. Orat. XIII. de Statuis: τὸ συναγαγακτῶν τοῖς ὑβριζομένοις φυσικὸν ἅπαντες ἔχομεν. εὐθεὶς οὖν τοῖς ἐπιηραΐζουσιν ἐχθροὶ γινόμεθα, καὶ μηδὲν ὄμην αὐτοὶ πεπονθότες.

nerae conjugis, dulciumque natorum aures accedit, subitus miseros calor relinquit: pugnis pectus percutiunt: scindunt comas: questibus domum implent: lamentis, gemitu, faemineo ululatu tecta fremunt. Cui non lacrymas tantus luctus eliciat? Quis immeritae calamitatis fontem non ode- rit? Quis non petat par illius meritis supplicium referri? Certè si ponderibus & modulis suis utitur ratio, atque uti quaeque res est, aequas irrogat poenas, nemo potest acer- bam insidiatoris mortem jure improbare. Debet enim sup- plicium delictis quam maximè (26) respondere, atque adeò aptari & congruere, ut qui corpus alterius laesit, ne- queat suum pretio redimere (27). Nulla autem poena ho- micidii atrocitati congruentior, nulla magis consona, at- que ex omni parte respondens, quam capitalis. Vitam adimenti adimit vitam: summum bonum auferens summo bono privatur. Immane itaque divitis facinus, qui pecu- nia potentumque amicitia fretus, divitias in utilitatem Patriae quaesitas, in ejus civiumque perniciem conver- tit, corpore debet puniri. Intolerabile enim est, eum, cui Magistratum familiaritas, optimatum favor, fortuna- rum copia facilem reddunt justam de iniquo offensore vin- dictam, iis praesidiis ad virtutem uti nolle, velle tamen ad violentiam abuti. Timendumque est, ne impudens ali- quorum divitiis affluentium procacitas eo audaciae deve- niat, quò Lucium Neratium, hominem egregiè impro- bum & immani vecordia, pervenisse, fuit a veteribus memoriae proditum. Nam cum pro delectamento haberet, os hominis liberi manus suae palma verberare, eum fer- vus sequebatur crumenam portitans, ut, quemcumque de- palmasset, multam secundum XII. Tab. numerari juberet (28).

Haec

(26) Anonym. §. 19. *La pena sia conforme quanto più si possa alla natura del delitto.* Errat tamen, dum §. 7. detrimento reip. maleficia metitur: sit enim ci- vis, vel insidiis interemptus, vel casu, nihil ad reip. detrimentum, ad poenam tamen insidiatoris multum intererit.

(27) Numer. XXXV. 31. 33. Anonym. §. 20. *I delitti contro la persona debbono infallibilmente esser puniti con pene corporali; nè il grande, nè il ricco debbono mettere a prezzo gli attentati contro il debole, ed il povero.*

(28) Gell. lib. 20. c. 1.

Haec sunt Juris naturalis dictata, quae ne vobis (Ado. opt.) pravè colligere videar, gentium omnium opinionem repetite, non institutis confirmatam, non legibus, sed communi quodam placito e rationis fonte haustam & expressam. Quae etenim natio, quae gens sceleratos non aspernatur, non odit, non interimit? Alia quidem apud alios fuere graviora crimina; in eo tamen omnes consensere, ut maleficorum morte maleficia coercerentur. Firmissimum porro argumentum, naturam de hujus poenae aequitate tacitam judicare. Nam cum poenitùs vana non sit sententia, quae a multis populis laudatur, & magnum sit veritatis indicium ab omnibus probari (29), meritò pro certa habemus gentium omnium consensionem, & legem naturae putamus. Nam difficile captu est, quomodo gentes vel barbarae, vel humaniores, locis distitae, nullo amicitiae vinculo sociatae, nullo mixtae commercio, singulae a se invicem discrepantes, in unum quasi ex pacto convenerint, ut homines quandoque acerbo capitis supplicio punirent, nisi legem animis ingenitam hoc eis praescripserint existimemus. Fuit quidem in remotis plagis, totoque humanitatis consortio divisis ignobilis natio: fuere populorum Rectores, qui nemini etiam perniciosissimo vitam adimerent: Sed quis aequi & justae normam gentem statuatur obscuram, nullius unquam praeconiis celebratam, quae moribus sordidis pro lege utebatur, nec debitam fontibus poenam infligebat, ut cumulus ad immanitatem accederet (30)? Quis ut paucos laudet sibi

con-

(29) Aristot. Nicomach. X. 2. Ο' γὰρ πᾶσι δοκᾷ, τοῦτο εἶναι φημὲν, ὃ δὲ ἀναιρῶν ταύτην τὴν πίστιν οὐ πάνυ πιστότερα ἐρεῖ: Quod omnibus ita videtur, id ita esse dicimus, qui vero hanc fidem velit tollere, nibilo ipse credibilia dicet. Cic. I. Tusc. 13. &c.

(30) Ne nomen quidem gentis posteris prodidit Strabo lib. XI. Inter παράδοξα, quae de Barbaris narrare pollicetur, enumerat, eos pessima meritis mortem non irrogare, sed solum in exilium cum filiis mittere: μηδένα ἀποκτείνειν τῶν ἑξαμαρτανόντων τὰ μέγιστα, ἀλλ' ἐξορίζεν μόνον μετὰ τέκνων. Et παράδοξον profecto est, gentem cujus iniqua erga reos humanitas ab Anonym. praedicatur, tam asperè in reorum liberos sceleris puros animadvertisse. Illos nimirum longè ante hoc nostrum saeculo illuminato fugit, quam sit acerbum parentum sceleris

consentientes, aut imbecillitate ductos, aut popularem benignitatem ostentandi desiderio (31), praestantissimos Reges & Legum latores accuset, quibus cum non sunt, quos nobis commemorant, neque belli aut pacis artibus, neque comitate, aut subditorum caritate conferendi? Aegyptus Legum & Doctrinarum inventrix: Athenae, a quibus ad alios pervenisse putatur humanitas: Roma, una in omnibus terris Domus virtutis, imperii, dignitatis, clarissima Legum exempla proponunt: tanta enim apparet harum gentium sapientia in jure constituendo, quanta in tantis opibus imperii comparandis. Ridiculè igitur populos celebrant, oblivionis tenebris sine gloria sepultos, ut sapientissimas Leges obscurent, quae ad effigiem diligentis, & moderati imperii scriptae, omnia eò retulere, ut cives efficerent quam beatissimos: itaque bibliothecas omnium philosophorum dicuntur, & auctoritatis pondere, & utilitatis ubertate superare. Neque prudentes illarum conditores latuit naturalis inter homines cognatio, quae mutua
 nos

fliorum poenis sui, Cic. ep. ad Brut. *Peccata suos tenere auctores, nec ulterius progredi metum, quam reperiatur delictum*, leg. 22. Codic. Justin. de poenis: & rationi naturali repugnare filium ob delicta patris puniri. V. Anton. Matth. in lib. 48. D. tit. 2., & vix excusari sobolis punitionem, quae ad parentum perduellium exempla succresceret. V. Perez lib. IX. C. tit. 8; sed qui poterant in poenis irrogandis non caecutire populi τελείως barbari, atque adeò ab humanitate, abhorrentes, ut cum angustam regionem plurimae gentes incolerent, proprio unaquaque sermone utebatur, quia sparsim, & impermixtè habitabant, atque ob pervicaciam, & immanitatem: δια τὸ σποραδίην, καὶ ἀμίκτως οἰκεῖν, καὶ ὑπὸ αὐθαδείας, καὶ ἀγριότητος? Strabo ibid. Quare parum firmum praesidium a barbaris hominibus quaerit Anonym.

*Non isto auxilio, non defensoribus istis
 Tempus eget.*

(31) Laudat Elisabetham Russorum Imperatricem Anonym. §. 28. Sed cui praestantiores possis hoc saeculo Reges opponere, qui poenas capitis probarunt. Provocat ib. ad *Sabacchonem*, praclarum revera humanitatis exemplar, qui & Aegyptum armis occupavit, & captum Bocchorim justum Aegypti Regem vivum igni tradidit. *Mauritii* verò, *Anastasio*, *Isaaci* Imp. lenitas non magnopere commendanda D. Accus. 6: primus enim nolens milites a barbaro Rege captos vilissimo redimere, victoris immanitati trucidandos reliquit; ab altero autem Rei auro veniam impetrabant, munera vendebantur, subjecti spoliabantur; postremus denique *Andronicum Commenum* imperio dejecit, atrocissimè occidit, ejusque liberis oculos effodit: sed parem retulit poenam, cum vitâ impudicissimè actâ fuit ab *Alexi* fratre excæcatus.

nos benevolentia copulans ad misericordiam trahit: non fugit eos humanitas, quam velut e profundo nuper emergentem ferio aliqui triumphant. Graves etenim poenas, & virgis coedere, & necare veteres illi prohibuerunt. Is erat hominum pudor, is cuique bonae existimationis amor, ut honoris jacturam vinculum satis validum legum crederent; sed cum mites poenae contemnerentur, ventum ad duras (32). Verum tamen eam duritiem poenis injunxerunt, quae a nemine potest crudelitatis infimulari, nisi specioso clementiae nomine deceptus, ita vera rerum vocabula amiserit, ut misericordiam & mansuetudinem nominet promiscuam, & vulgarem Clementiam, vitium pusilli animi ad speciem alienorum malorum succidentis, pessimo cuique familiarissimum, quo imbelles anus, & mulierculae

D

infe.

(32) Non solum Plato voluit in sua Republica commercium & conspectum homicidæ defugi, at vitam ei non eripi *de Legib. lib. 9.* sed & in Græcia olim usurpatum docet Euripides in Oreste v. 511. seq.

Καλῶς ἔθεντο ταῦτα πατέρες οἱ πάλαι
 Εἰς ὀμμάτων μὲν ἔβιν οὐκ ἔων περᾶν,
 Οὐδ' εἰς ἀπάντημ', ὅστις αἰμ' ἔχων κυρεῖ.
 Φυγαῖσι δ' ὀσιῶν ἀνταποκτεῖναι δέ μῃ.

Quod & Thucydides confirmat lib. 3. Similia refert de Romanis Lactantius lib. 2. c. 10. *Inst. Div. Exulibus quoque igni, & aqua interdici solebat; adhuc enim videbatur nefas, quamvis malos, tamen homines supplicio capitis adficere.* Et Servius ad 2. Æneid. v. 229. adserit antiquorum omnes pœnas pecuniarias fuisse, quare 6. Æneid. v. 20. *pendere pœnas, tractum, ait, a pecuniaria damnatione.* Sed cum tractu temporis perniciofa lenitas videretur, ab ea recessum est: *εἶκος, ait Thucyd. τὸ παλαιὰ τῶν μεγιστῶν ἀδικημάτων μαλακωτέρας κείσθαι τὰς ζημίας, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ εἰς τὸν θάνατον αἱ πολλὰ ἀνέκουσι.* Atque *judicium capitis in Areopago primum actum teste Plinio lib. 7. c. 56.* Eandem severitatem induerunt postea abjecta lenitate Romani. *Valeria lex, ait Liv. lib. 10. c. 9., cum eum, qui provocasset, virgis cedi, securisque necari vetuisset, si quis adversus ea fecisset, nihil ultra quam improbè factum adjecit.* Id (qui tunc pudor hominum erat) visum, credo, vinculum satis validum legum. Nunc vix serio ita minetur quisquam. Habuerunt itaque veteres rationem humanitatis, sed necessitate compulsi ad acerbiteriam devenere. Recens etiam nobis hujus consilii exemplum suppeditat ὁ πᾶν Benedictus XIV. Bononiæ, imo & Ecclesiæ Catholicæ decus, & ornamentum, de quo hæc prodit *la Gazette Litteraire, & Univers. d' Europe a Lausanne lundì 30 May 1768. Num. IX. S. XXXV. Benoit XIV. Pape d'un genie superieur, sentit son erreur dans l'usage du temperament, que lui dictoit son humanité, lorsque ayant passé plusieurs années sans vouloir signer un arret de mort, il vit s'accroître les crimes, & se trouva forcé de revenir aux executions.*

infectae lacrymis nocentissimorum commoventur, carceremque, si liceret, effringerent. Aliam sanè veramque clementiam prudentes intelligunt, animi temperantiam in poenis constituendis; moderationem aliquid ex eis remittentem: alienae miseriae in corde nostro commiserationem: summam etiam vilissimi sanguinis parsimoniam: Regum ornamentum pulcherrimum: quos non dignius illustrant arma victis detracta, non currus hostium sanguine cruenti, non parta bello spolia: quos non diuturnior triumphus extollit, quam adfiduum virtutis spectaculum, dum quisquis alienam de capite suo sententiam expectavit, in Servatoris sui gloriam vivit, plusque illius gloriae confert incolumis, quam si fuisset e numero vivorum ablati. Pulcherrimam hanc virtutem omnes crudelitati contrariam fatentur; atrocitati videlicet, quae in poenis exigendis inclinatur ad asperiora: saevitiae quae puniendi causam habet, modum non habet: ferinae rabiei, quae & sono catenarum gaudet, & vulneribus, & sanguine delectatur, & abjecto homine in silvestre aliquod animal transit. Sed iniquè eam quis opponat severitati, quae ex causa ac necessitate punit: cujus metus improbos frenat: sine qua administrari civitas non potest. Lenitas enim est, quae non alienae miseriae delectatione punit, sed delectatione justitiae: misericordia est quae non ex saevitia, sed ex bonitate affligit*. Nemo alterum majore caritate prosequitur, quam liberos suos parentes: nullus molliorem indulgentiam in aliorum vitiis ostendit: amanter objurgant, blandè increpant; si verò in pejus ruant, minaciter admonent etiam verberibus. Multa ante tentant, quibus corruptam mentem revocent: simul ac deplorata est, ultima experiuntur, atque ad supplicia perveniunt, cum remedia consumpserunt. Patres Patriae non adulatione vana Rectores populorum appellantur: appellantur enim, ut sciant datam sibi potestatem, quae est temperatissima: mollissimo poenarum genere contentos esse debere,

* V. August. epist. ad Macedon. & Ambros. serm. 8. in Psalm. 118.

bere, dum lenitate poterunt factam rectam conservare populi pacem, pudicitiam, securitatem, dignitatem: si verò nihil mansuetudine profecerint, tentare debere, quomodo cedat severitas, gladiique potestatem exerere. Nemo unquam carnem suam odio habuit: imo eam diligimus & fovemus: infirma membra nutrimus: aegra & putrida mollibus remediis sanamus; si verò nulla reperiatur medicina, urimus & secamus, ne sincera pars immedicabili contagione corrumpatur (33). Parcendum improbis civibus non aliter quam membris languentibus: sed quos pestiferos & impios homines poenae mites non terrent, ut membra, quae & sanguine, & tanquam spiritu carere coeperunt, sunt ab humanitate communi rescandendi. Cunctatio declaret, quam invitus aspero remedio manus Judex admoveat: abscindat tamen, ut ita naturae det necessarium affectum, & legibus simul aequam sententiam. Bonos Agricolas imitetur, qui, quas arbores aliqua depravavit causa, desperatas recidunt: secundum haec debet, quae ingenia depravata nesciunt in rectum erigi, ultimo supplicio exterminare; & quae in pravum indurata corrigi nequeunt, frangere. Ea ratione serpentes, & animalia venenata imperterritito vultu percutimus, ferasque persequimur, nullo ea damno affecturi, si posset immitis natura cicurari.

Hinc (Adol. inge.) consideranti mihi saepenumero novam hanc quam confingunt humanitatis formam, crudelitatem potius videntur honestissima contrariae virtutis appellatione decorasse. Nam dum lenitatis obtentu flagitiosos servare pergunt incolumes, crudeles sunt in ipsos

D 2

quos

(33) Constantinus auctore Zonara lib. 13. c. 4. clementem se praebebat iis, qui pravam vitam deseruerant, dicens, ὅτι τὸ νοσοῦν μέλος ἀποκοπτόν καὶ σεσηπὸς, ἵνα μὴ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσι λυμανῆται, οὐ μὲν τοι τὸ ὑγίαιας τυχόν, ἢ καὶ ὑγιαζόμενον. Pulchrè Ervilla *Araucana* Cant. 4.

Que no es virtud, mas vicio i negligencia,

Quando de un daño otro mayor se espera,

El no curar con hierro la dolencia,

Si del mal lo requiere la manera.....

Clemente es piadoso, el que sin miedo

Por escapar el brazo corta el dedo.

quos servant: crudeles in eos, qui injuriam acceperunt: in Rempub. denique crudeles. Insanabilis animus sceleribus scelera contexens, qui vivit non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam; qui ita nequitiam visceribus immiscuit, ut nisi cum eis exire non possit, felicior est, si scelestissimam vitam, & vitiis infamem supplicio finiat, quam si diuturnior spiritus miseriam ejus augeat, & malitiam (34). Crudeles certè damnatis iudices videntur; sic tamen ut Medicus phrenetico, & pater filio contumaci, aut pravè instituto. In laesos etiam crudeles sunt; nam cum injuriam passum debeat dolor facientis lenire & consolari, crudelis est qui fontem fervans, laesos patitur vitam in tenebris luctuque adflictos trahere, casum secum indignantes. Nullus est mortuo sensus, sed quibus ejus & uxor, & liberi, & cognati bonis, vel malis adficiuntur, ipse quodammodo adficitur (35). Jam verò quam sunt in Rempub. crudeles? Si poenis acerbissimis constitutis aegrè reprimitur improbitas, quid mollibus decretis eveniet? Audaces spiritus scelerati sument impunitate illecti: omnis de vita auferetur tranquillitas: non securitate Urbes gaudebunt, non agri, non forum: evertentur omnia, & fortioris esca fiet infirmior; feriosemque feris vivemus vitam, non mordentes tantum, sed alios alii vorantes. Tantam edet Reip. stragem intempestiva misericordia. = Videtis (Adol. ornat.) datam nefariis hominibus veniam humanitati contrariam, illorum exitium ratione probari, & uti-

(34) Vid. Boeth. 4. de Consol. prof. 4., ubi inter alia: *Si nequitia miseros facit, miserior sit necesse est diuturnior nequam; quos infelicissimos esse judicarem, si non eorum malitiam saltem mors extrema finiret.... Ipsi quoque improbi, si eis aliquâ rimulâ virtutem relictam fas esset aspicere, vitiorumque sordes pœnarum cruciatibus se deposituros viderent, compensatione ad piscendam probitatis, nec hos cruciatus esse ducerent, defensorumque operam repudiarent, ac se totos accusatoribus, iudicibusque permitterent.* Itaque Parthus Tiberium moriebat, ut voluntaria morte maximo, justissimoque civium odio quam primùm satisfaceret: ut quia aliter ejus sceleribus non poterat subveniri, saltem morte succurreret, uti ad Neronem dicebant conjurati. Tacit. 15. Annal. 68. Sveton. in Ner. 36. Nam uti suppurato melius est uri, quàm sic manere, ita improbo mori, quàm vivere. Lamblich. Protrept. c. 2. Vide Not. (21).

(35) Michael Ephesius ad 5. Nicomach. Arist. c. 2.

& utilitate populorum: videbitis etiam ipsorum pacto, & voluntate hunc rigorem confirmari; quod paucis demonstrabo.

Cum homines dispersi & vagi silvas reliquerunt, aedificarunt domos, tectis tecta conjunxerunt, seque in hunc convictum, in hos coetus juris & utilitatis communi-
 one sociatos coegerunt, humanae consortionis commodis illecti convenerunt (36). Dum verò usum & fructum communis pacis, communiun-
 que bonorum voluerunt capere, voluisse etiam sibi poenas dignas infligi evidenti deductione convincitur. Si etenim ut in fidibus ac tibiis, atque cantu ipso ac vocibus concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis, qui ex dissimilium vocum moderatione concors efficitur; sic ex summis, & infimis, & mediis interjectis ordinibus consensu dissimilium civitas concinit moderata ratione, quae est concordia, arctissimus nodus incolumitatis: haec autem sine legibus nullo pacto esse potest: oportet sanè illos qui conjunctiones has formaverunt, in leges poenasque ab eis praescriptas consensisse; aliter enim nulla firma concordia, nulla stabilis pax eos conciliabit, quos pecuniae & imperii cupido dissociat: quorum fidem, probitatem, caeterasque bonas artes avaritia subvertit: quos ambitio falsos fieri subegit: induxitque amicitias, & inimicitias non ex re, sed ex commodo aestimare: aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum, magisque vultum quam ingenium bonum habere. Noluerunt pro thesauro carbones invenire, qui sese ferarum rictibus eripientes in humanam societatem recepere; neque acerbiora ab hominibus pati, quam a feris immitissimis. Ergo libenter se legibus, quae securos redderent, subdidere: hoc enim est vinculum dignitatis, hoc fundamentum libertatis, hic fons aequitatis, mens, & animus, & consilium, & sententia Civitatis: legum denique idcirco servi sumus, ut liberi esse possimus.

D 3

Ea

(36) V. Senec. 4. de Benef. 18. Cic. 2. de offic. 4. &c.

Ea est illarum vis, ut nec qui scelere, & maleficio pascuntur, possint sine ulla earum particula vivere: nam cum effraena licentia latronum societas miscebitur, illico seditione dissolvetur. Quanto igitur studio poenas & iudicia in constituta Rep. cives amplexatos esse putamus; quae & a sceleratis ad firmandas & augendas opes adhibentur? Ideo populus in Regem jus omne transtulit, legumque ferendarum potestatem, ut cunctorum facultates in unum redactas facilius exerens, suppliciiis prohiberet injurias, summos cum infimis pari jure retineret: leges figeret & refingeret (37), quibus ad Remp. ornandam imperaret, vetaret, puniret. Gladius ei creditus, non tamen ut eum vagina conderet, ubi neglectus aeruginem traheret. Nisi tantus eos stupor oppressit, ut publicae felicitatis curam ab eo requirerent, quae tamen ad hunc finem perducunt, denegarent. Hinc (Adol. ornat.) merito boni probique reos illos accusant, qui potestati resistunt debitam mortem minitanti. Sapientissimus Socrates, qui maximis Athenas beneficiis ornaverant, iniqua sententia damnatus, nec patronum quaesivit, nec iudicibus suppliciter fuit, nec e custodia passus est educi, sed mortiferum poculum bibens posterorum se iudicio reservavit, & plus ingratae patriae, quam incolumitati suae paruit; ne injuriam injuriae, malum malo referret. Non ergo licere debet homini scelestissimo, pesti Reip. a poena quam suffragio suo comprobavit resilire. Ipse enim, ipsemet reus poenis sese obligavit. Novit criminibus indictam poenam: igitur crimina admittens voluit criminum poenas subire: patientis est culpa cui, quid futurum, fuerat denuntiatum. Hoc sensu Severus, & Antoninus, prudentissimi
 Impp.

(37) Cicero 2. de offic. 12. At urget Anonym. §. 28. L' uomo non è padrone d'uccidersi, e doveva esserlo, s' ha potuto dare altrui questo diritto, o alla società intera. Quibus illud Puffendorffii repono: C' est par une crasse ignorance, que quelques-uns objectent ici cette maxime commune, & vraie en un autre sens, que l' on ne sauroit donner ce que l' on n' a pas. V. lib. 6. c. 1. §. 12. lib. 7. c. 3. §. 1. & 4. lib. 8. c. 3. §. 1.

Impp. poenae sese reum subdidisse rescripserunt (38); & a Jurisconsultis responsum est, ex quo sceleratum quis intendit consilium, exinde esse quodammodo sua mente puni- tum (39). Contractus a veteribus dicebantur, non ea solum, quae mutuis conventionibus constant, sed etiam quae legibus vetantur (40): est enim datio quodammo- do & acceptio, nam qui malè egit pro eo dat poenas. Nec absunt haec longè a naturali ratione, uti placet qui- busdam (41): ajunt enim delinquentem delinquere tan- tum velle, non verò puniri: nam qui rem furto subtra- xit, non satis esset sanus, aut sobrius, si duplum putabat, vel quadruplum restituere, dum alienis rebus ditescere studebat: praesertim cum sperent malefactores prosperè cessura facinora. Verùm non sunt attentè contractuum naturam contemplati (42). Emptor viliorè comparandi, venditor cariorè distrahendi votum gerunt: cum verò ad certum pretium consenserint, etiam is cujus fiet deterior conditio, manet obligatus. Consensisse enim non injuriã intelligitur, cum ignorare non posset, non lucrum dunta- xat, sed incommodum etiam e contractibus manare: un- de licet damnum praeter intentionem senserit, ad illius contractus observationem tenetur. Aleatores & lutores non jacturam, sed lucrum ex aliena jactura facere cupiunt; si vero chartis fortuna non arriserit, nemo est adeò ineptus, qui eos neget sese damno subjecisse. Qui bellum gerunt, ex consensu periculum subeunt, ut vel ab hostibus spolia victores referant, vel hostium praeda captivi abducantur. Non aliter delinquens, licet malefacere tantum, non mala recipere intenderit, vel quòd multum amicorum, cognatorumve praesidio daret, vel tantam in se vim & astutiae potestatem habere gloriaretur, ut cum coelum rue- ret,

(38) Leg. 34. D. de Jure filci.

(39) Leg. 8. C. ad leg. Jul. Majest.

(40) V. Michael Ephesius ad 5. Nicomach. Arist. c. 2., & 4.

(41) Puffendorf. lib. 8. c. 3. §. 5. &c.

(42) V. Vasquez de Success. creat. Part. 1. lib. 1. §. 10. n. 665. seq., & lib. 2. Controv. Illustr. c. 55., ubi responsum Puffendorffii occupaverat, & everterat.

ret, tunc demum pessundatum iri timeret; poenas tamen sibi mente destinasse praesumitur, si socordia vel se-
 guitia oppressus non saluti providisset. Cum antiquissimus
 Rex Charondas capitis poenam eis indixit, qui in concio-
 nem cum telo convenissent, sperabat sanè se nunquam
 cum armis processurum; sed cum ad tumultum sedandum
 aliud agens in Forum gladio cinctus accurrit, reum se
 legis judicans, ferro incubuit, atque in se poenam impru-
 dentiae repraesentavit. Itaque maneat in causa, (Audit.
 clarissimi) peccantes poenas sibi decernere, & prius sua
 ipsorum, quam iudicis sententia condemnari.

Haec vobis (Adol. ornat.) in auspicatione studiorum
 proposui, ut plurimos esse demonstrarem, qui, dum no-
 vas atque inauditas opiniones, vel ostentandi ingenii, vel
 aliis detrahendi gratia proferunt, pura putaque proferunt
 absurda, gloriosisque moralis & civilis sapientiae nomini-
 bus abutuntur, ad deliramenta cultissimis gentibus incul-
 canda, quae ne barbaris quidem probarentur. Quare aequi
 bonique consulite, si quae a Magistris solertissimis estis
 propediem hausturi, occupo & anteverto, vosque obni-
 xè deprecor & obtestor, circumforaneam & simulatam
 philosophiam contemnite, insipidam circulatorum mer-
 cem, qua homines a Republica alieni, otio abundantes,
 quaerendis cavillis occupati, delectantur. Omnem ve-
 stram curam, & operam conferte in veram illam, prae-
 potentem, & gloriosam philosophiam, honestè vivendi
 magistram, publici consilii fontem, regendae civitatis
 Ducem, Jurisprudentiam. Non artem litigandi, sed ae-
 qui & boni tenete. Verus, justus, honestus labor vester
 praemiis, atque dignitate decorabitur. Quid enim prae-
 clarius, quam domus Jurisconsulti, totius oraculum civi-
 tatis? testis est janua & vestibulum Doctorum vestro-
 rum, quod maxima quotidie frequentia civium, ac sum-
 morum virorum splendore celebratur. Quid pulcrius,
 quàm praesidium clientibus, atque opem amicis, & pro-
 pe cunctis civibus lucem ingenii sui porrigere? Auctori-
 tate

tate nutuque legum vitia hominum, fraudes, cupiditates, libidines coercere? Surdo canant, qui tyrannico Caligulae, & Macrini exemplo omnem scientiae clarissimae usum, omnia Prudentum & Impp. placita abolerent (43), ut nemine superstite, qui praeter ipsos confuleretur, possent corruptos aetatis nostrae mores poenarum relaxatione fovere (44). Mentem potius in Patriam carissimam convertite, quae a vobis consilia in rebus dubiis expectat, justitia plena, pace & tranquillitate foecundissima. Oculos in hos parietes conijcite clarissimorum majorum imaginibus ornatos, qui eorum laudibus resonantes ad illorum imitationem excitare vos gestiunt. Toto itaque pectore in id studium incumbite, ut & vobis honori, & amicis utilitati, & Reip. emolumento esse possitis.

DIXI.

(43) V. Sveton. in Caligul. c. 34. Et Jul. Capitolin. refert de Opilio Aurelio Severo Macrino *omnia rescripta veterum principum tollere statuisse.*

(44) Macedon. ep. ad Augustin. *Nunc, ut mores nostri sunt, & sceleris poenam cupiunt homines sibi relaxari.*

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Dixi

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

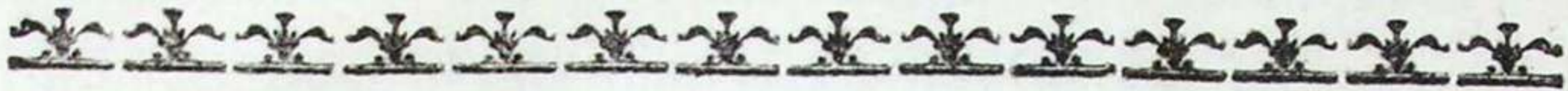

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Illustriss. Domini Rectoris & Collegii permissu.

Vidit D. Antonius Maria Copelloti Cler. Regul. S. Pauli, & in Ecclesia Metropolitana Bononiæ Pœnitentiarius pro Eminentissimo, ac Reverendissimo Domino D. Vincentio Cardinali Malvetio Archiepiscopo Bononiæ, & S. R. I. Principe.

Die 15 Julii 1770.

Imprimatur.

Fr. Vincentius Colombani Vicarius Generalis Sancti Officii Bononiæ.

ERRATA.

CORRIGÈ.

Pag.	lin.	ERRATA.	CORRIGÈ.
10	not. 3.	8 s' attribuiscono loro simili	si attribuiscono gli uomini trucidare i loro simili.
16	15	2 inflingendam	infligendam
23	10	poenitus	penitus
24	31	10 retulit	pertulit